

hej|livet

ett magasin om livsfrågor från Svenska kyrkan

04 | 2020

ANNELIE JOHANSSON

Stadsmissionens starka kvinna

RESA
Historiska korsningar

HEMMA HOS
Downsizing till Strömsfors

HISTORIA
Marsha P. Johnson

TEMA VÄGSKÄL

ÖGONBLICK SOM FÖRÄNDRADE HISTORIEN | HELENE LÄMNADE KLOSTRET | STEFAN BYTTE YRKE

”Det finns inget facit på hur det hade blivit om vi hade valt den andra vägen i vägskälet.”

När jag var sex år stod mina föräldrar vid ett rejält vägskäl. Av arbetsskäl var det dags att lämna Lindesberg och hela familjen skulle byta bostadsort. Valet stod mellan Åmål eller Norrköping. Det blev Norrköping. Och jag är mycket tacksam över att ha fått växa upp i vår stora stad i Östergötland. Att veta hur det är att åka spårvagn till skolan en mörk och kall novembermorgon och att veta hur en riktig saltängsbulle smakar. En så viktig del av mig och min identitet.

Jag vet ju inget om hur det hade blivit om jag istället hade fått växa upp i en liten stad i västra Sverige. Det verkar gå att bo där också och möta människor som är stolta över sin trakt. Jag kan bara veta att det allra mesta av det jag nu tycker är viktigt hade sett helt annorlunda ut. Jag hade haft andra vänner och ingen av mina döttrar hade funnits. Jag hade hamnat i helt andra vägskäl i livet än de som format mig.

Jag kanske hade... Nej, det går inte ens att spekulera kring, allt hade varit annorlunda utom mina anhängare. Men även för dem hade det ju blivit på ett annat sätt. De hade också formats på ett annat sätt. Det finns inget facit på hur det hade blivit om vi hade valt den andra vägen i vägskälet. Vi vet bara hur det blev och i nästa vägskäl kan vi inte heller veta. Bara göra mer eller mindre kvalificerade val som i sin tur ger hur det blir.

När jag tänker på Åmål och Norrköping så är jag tacksam. Och det är en nåd att vila i att jag inte vet hur det hade kunnat bli på något annat sätt. Det är också något att vara tacksam över.

Hälsar
Thomas Wärfman
kyrkoherde

Innehåll

- 4 TIO SPANINGAR | Om vägsäl
- 6 RESA | Historiska korsningar i Norrköping
- 12 MÖTET | Annelie Johansson
- 17 EN FRÅGA | Tre svar
- 18 UPPLEV | Ögonblick som förändrade historien
- 20 HEMMA HOS | Annika och Kalle i Strömsfors
- 24 OM | Vägsäl
- 25 RECENSIONER | Film, böcker och musik
- 26 LIVET | Vägsäl
- 38 HISTORIA | Marsha P. Johnson och HBTQ-revolutionen
- 42 SAGT OM | Vägsäl
- 44 KRÖNIKA | Sofia Sörner
- 44 HEJ DÄR | Lars Stjernkvist

ANSVARIG UTGIVARE
Thomas Wärfman, kyrkoherde

REDAKTION
Gustaf Hull, redaktör och text
Annelie Tollerå, text
Malin Singelsö, text, foto och layout
Matilda Eklöf, text och foto
Therese Götberg, text och illustration

UTGIVARE
Svenska kyrkan i Norrköping

TRYCK
Norrköpings tryckeri

DISTRIBUTION
Gratistidning/SDR

OMSLAGSBILD
Foto Niclas Fasth

KONTAKT
Svenska kyrkan i Norrköping
Box 263
601 04 Norrköping
011-24 10 00
norrkoping@svenskakyrkan.se

Svenska kyrkan
NORRKÖPING

1

Politiska val – när folket väljer vägen

Att leva i en demokrati är ett privilegium. Det låter kanske högrävande, men i ett land där det är självklart att du får vara med och påverka hur landet ska styras är det lätt att ta demokrati för givet. Utanför nordens gränser möts vi i vissa fall av en annan bild. Tyvärr.

Oavsett hur vi lever i Sverige så påverkar oss omvärldens politiska klimat. Precis som vi påverkar det. Förhoppningsvis inspirerar vi i Sverige medborgare i länder med diktatur att göra motstånd. Tidens tecken är demonstrationer mot förtryck. Budskapet är tydligt, de vill ha frihet.

Vårt senaste val i Sverige var historiskt. Det blev en långdragen process som slutade i en unik regeringsbildning. Unikt, men det var så folket ville ha det. För det är det som är så bra med en demokrati. Att oavsett vad det blir för resultat, så baseras det på att folket väljer vägen. Ingen annan.

A life on our planet

David Attenborough – en levande legend som fortfarande vid 94 års ålder ger oss insikter om ekosystem världen över. I filmen A life on our planet lämnar han sin vittnesbörd om vad han har sett ske under sitt liv. Ett vittnesbörd som är tungt att ta del av. Än värre är det som förespå hända om krafttag inte tas för förändring. Men han lämnar också ett budskap om att det finns hopp, om man agerar nu. "If we take care of nature, nature will take care of us."

3

Flyttfåglarnas mysterium

Varje år flyger flyttfåglar norrut inför sommaren och söderut inför vintern. En del fåglar flyger uppemot 80 000 kilometer/år. Hemligheten bakom fåglarnas fantastiska navigationskunskaper är ännu inte helt klarlagd. Känt är att fåglarna ofta kombinerar många olika typer av sinnen när de flyger, de kan använda sig av alltifrån solens och stjärnornas position till sitt luktsinne och jordens magnetiska fält. De kan också se var solen går ner och notera olika landmärken de ser medan de flyger. Alla i sig fantastiska bedrifter och kombinerat blir det ett verkligt mysterium.

4

Parallella universum

Stephen Hawking dog 2018 och lämnade efter sig en hisnande teori om hur mänskligheten eventuellt kan upptäcka parallella universum. Teorin blev färdigställd bara två veckor innan han dog, berättar The Telegraph. Kollegor till Hawking har avslöjat att hans slutliga vetenskapliga arbete skulle lägga fram banbrytande matematik som krävs för att en rymdfarkost ska kunna hitta spår av flerfaldiga big bangs. Hawkings sista publikation heter "A Smooth Exit from Eternal Inflation" och kan mycket väl visa sig vara hans viktigaste vetenskapliga arv till världen.

2

5

Ärkebiskopen som stod upp för freden

Nathan Söderblom blev utsedd till ärkebiskop 1914, samma år som första världskriget bröt ut. Han var djupt engagerad i frågan om fred och arbetade för att olika kristna samfund skulle samarbeta mer och verka för freden tillsammans. 1925 tog Söderblom initiativet och bjöd in till ett stort ekumeniskt möte i Stockholm, ett arbete som var till för att stärka kristna samfunds inbördes gemenskap. Det var det första i sitt slag. Ett år innan sin död, 1930, tilldelades han Nobels fredspris för sitt ekumeniska fredsarbete.

6

Styr upp med bullet journaling

På www.panduro.com kan du läsa om vad en Bullet Journal är samt tips och råd för hur du gör en sådan. Det är en metod som hjälper dig att planera och organisera på ett både kreativt och strukturerat sätt. Syftet med metoden är att spara energi och förvandla planering till något roligt, som ger skaparlust. Sätt ett mål för vad just din Bullet Journal ska handla om, skissa, måla eller rita upp innehållet efter dina behov.

Ruth Bader Ginsburg

7

I september 2020 förlorade världen Ruth Bader Ginsburg, 87. Hon var en ikoniskt jurist,

domare och rättvisekämpare i USA. Hon räknades som en av världens 100 mest mäktiga kvinnor och var den andra kvinnan någonsin att arbeta vid Högsta domstolen i USA. Trots excellenta betyg och juridisk examen kämpade hon med att hitta arbete som kvinna och mor under början av 1960-talet, då endast en bråkdel av jurister i USA var kvinnor. När hon väl fick arbete blev hon tillfrågad att ta en mycket låg lön på grund av att hennes make var högavlönad. Hon kände sig tvingad att dölja sin andra graviditet av rädsla för att inte få förlängd anställning. Några år in i sin karriär blev Ginsburg hedersdoktor vid Lunds universitet och en kort tid innan sin död år 2020 hann hon göra ett besök i Sverige för att delta i en promotionsceremoni vid lärosätet.

Har vi en fri vilja?

Vad kommer först – hjärnans signaler eller jagets fria vilja? Just nu pågår ett forskningsprojekt för att kartlägga den fria viljan. I det fyraåriga projektet ska forskare och filosofer ta reda på om människan har något att säga till om eller om hjärnan styr på egen hand. Tidigare experiment visar på en signal som dyker upp i hjärnan cirka en halv sekund innan själva beslutet tas. Om detta stämmer kan det visa på att det är hjärnan som bestämmer, inte det medvetna jaget.

8

9

Kritiserade statyer

I spåren av årets Black Lives Matter-protester har statyer föreställande forna slavhandlare ifrågasatts, bland dem en staty från 1945 föreställande Norrköpings industrimagnat Louis De Geer. De Geer var drivande i Sveriges slavhandel på 1600-talet. Konstnären Carl Johan De Geer, som är släkt med Louis De Geer, menar i en intervju med SVT att statyerna behöver sättas i en historisk kontext. De ska inte tas bort men behöver finnas i ett sammanhang, inte stå kommenterade utan kontext.

10

Hur julpyntar du?

Julpyntandet börjar allt tidigare och uttrycket Novent är myntat, för att beskriva hur november har blivit starten för julpyntande. En del går all in och sätter upp adventsstjärnor och tomtar redan från Allhelgonahelgen. Vanligare är dock kanske att börja vinterpynta. Ta in grenar av gran, torka apelsinskivor och göra girlanger, förvandla små spetsdukar till stjärnor. Julkrubban har också gjort ett återtåg, både i klassiska och mer moderna stilistiska modeller. Hur startar du ditt julpyntande? Dela med dig på vår Facebooksida!

resa | Norrköpings vägskäl

Fyra vägskäl i Norrköping

Peter Kristensson är journalist och har hittills gett ut två böcker om Norrköpings gatunamn och kvartersnamn. En gång i månaden skriver han stadshistorisk krönika i Folkbladet och arrangerar regelbundet stadsvandringar. Vi följer med på en rundtur där Peter har valt ut fyra av Norrköpings korsningar.

Text Annelie Tollerå Foto Niclas Fasth

”Jag tror att vi har ett behov av att sätta in oss i ett sammanhang och ta reda på var vi kommer ifrån.”

Båda upplagorna av boken *Norrköpings gatunamn* sålde slut på kort tid när de kom ut. Peter vittnar

om allmänhetens ökande historietintresse och avslöjar att han har en tredje, utökad upplaga på gång.

– Det är roligt att det finns så stort intresse för vår historia, säger Peter. Jag tror att vi har ett behov av att sätta in oss i ett sammanhang och ta reda på var vi kommer ifrån.

Varför valde du att fördjupa dig i Norrköpings gatunamn?

– Jag tycker att det är ett bra och roligt sätt att lära känna stadens historia genom gatunamnen. Namnen syftar på personer eller platser som ibland är mer eller mindre bortglömda, men som någon gång har varit viktiga för staden. Genom att ta reda på vad som ligger bakom gatunamnen

upptäcker jag hela tiden nya saker och får en möjlighet att levandegöra Norrköpings historia.

Västgötegatan – Mäster Påvels gränd

Vi stannar till vid Peters första stopp. Här möter vi den medeltida byn, som senare kom att bli Norrköpings stad. Peter pekar uppåt den lutande gatan.

– Det är troligt att gatan har kvar sin ursprungliga medeltida sträckning. Det kan man misstänka eftersom stadsbilden omkring har raka gator, medan Västgötegatan böjer sig.

Här får vi en glimt av Norrköpings ursprung som kvarn- och fiskeby. Gatan sträcker sig längs vattnet, som var viktigt för att driva kvarnarna.

– Varför Västgötegatan heter som den heter är inte helt klarlagt, fortsätter Peter. En teori är att gatan fått sitt namn efter västgöteknallarna

som hade sina försäljningsbodar längs med gatan. Peter pekar mot den lilla tvärgatan Mäster Påvels gränd.

Mäster Påvel hette egentligen Povel Low och kom till Norrköping från Tyskland på 1570-talet. Han kom att bli en av stadens rikaste borgare, den femte rikaste enligt förmögenhetsbeskattningen 1601. År 1590 valdes han till borgmästare och bodde här i området. Men han fick inte föräras med gatunamnet förrän år 1958. Innan dess hette gatan Norra Bryggergatan efter bryggeriet i kvarteret.

Gamla Rådstugugatan – Nya Rådstugugatan

Vi rör oss längs med Gamla Rådstugugatan för att komma till Peters nästa korsning. Jag frågar om Peter är Norrköpingsbo nog att uttala namnet “Gamla Råstugatan”. Peter skrattar och konstaterar att han

Olai kyrkog.

Prästgatan

nog har blivit en äkta Norrköpingsbo nu efter 30 år, trots att han ursprungligen kommer från Jönköping.

Hur kommer det sig att du flyttade till Norrköping?

– Det kan man väl säga är mitt eget vägskäl, säger Peter. Det var inte ett särskilt medvetet val på den tiden. Jag fick jobb på Sveriges Radio och flyttade hit, men hade ingen uppfattning om staden då. Numera vet jag definitivt mycket mer om Norrköping än om Jönköping, skrattar Peter och börjar åter berätta om stadens historia.

– I Norrköping kan ett råd och borgmästare spåras tillbaka till 1363. Troligtvis låg rådstugan vid stadens

torg - i det här fallet Gamla torget. De två äldsta kända rådhusen vid Gamla torget förstördes båda i bränder. Efter ryssarnas härjningar hittade man en ny plats för rådhuset vid Tyska torget och byggde ett tvåvånings-stenhus som stod klart 1734. År 1906 stod dagens rådhus klart på samma plats och ersatte det tidigare.

– Nya Rådstugugatan korsar den gamla och leder upp mot rådhuset och Tyska torget. Den hette från början enbart Rådstugugatan och fick sitt tillägg någon gång före 1906.

Fleminggatan – Tre Prinsars gränd

Peter för oss till den lilla charmiga gränden med kullersten strax intill Hedvigs kyrka.

– Det här är en av Norrköpings två kvarvarande kullerstensgator. Var den andra finns avslöjar jag inte, säger Peter med glimten i ögat. Jag får ofta frågan vilken som är min favoritgata och då brukar jag säga denna. Den är charmig, har ett vackert namn och en bra historia.

– De tre prinsarna ska vara kronprins Gustav (senare Gustav III) och hans bröder som besökte Norrköping under riksdagen 1769. Det sägs att prinsarna besökte tysken Johan Ulric Egges krog och teater som låg här. Kort därefter började Egge kalla sin krog Tre Prinsar. Jag tror på berättelsen om de tre prinsarna, säger Peter. I folkmun började gränden att kallas

Tre Prinsars gränd och så kallades den i 200 år innan den namngavs officiellt 1956.

– Där Hedvigs kyrka ligger idag fanns tidigare det kungliga slottet Norrköpingshus, ritat och uppfört av byggmästaren och skulptören Hans Fleming. Fleming var ursprungligen från Nederländerna och var en av tidens mest ansedda arkitekter. Han ritade även Johannisborgs slott.

Olai kyrkogata – Prästgatan

Den sista anhalten är korsningen mitt i centrum. Peter pekar mot S:t Olai kyrka och berättar att den kringlig-

gande kyrkogården tidigare sträckte sig tvärs över gatan omgärdad av en kyrkogårdsmur.

– Olai kyrkogata var tidigare uppdelad i Norra Kyrkogatan norr om kyrkogården och Södra kyrkogatan på andra sidan. När kyrkogården togs bort fick gatan sin hela sträckning och bytte namn 1958. Så vi går och cyklar faktiskt rakt över gravplatsen idag, påpekar Peter.

– Vid Prästgatan, alldeles intill Drottninggatan i huset där Sparbanken låg, hade S:t Olai församling sin församlingsexpedition. Huset

fungerade tidigare som prästgård och tillhörde då S:t Johannes kyrka, men överfördes till stadsförsamlingen i slutet av 1700-talet.

På min fråga om Norrköpingsborna verkar vara särskilt stolta över sin stad tvekar Peter.

– Nja, det vet jag inte. De flesta är nog stolta över sin stad, resonerar han. Men visst är det något speciellt med Norrköping. ●

Cancel culture

Sociala medier har öppnat upp för ett nytt klimat där anklagelser, rykten och bojkotter far fram och tillbaka. Att "stänga ner" personer baserat på uttalanden eller saker de gjort har blivit en del av vardagen. Fenomenet, som kallas cancel culture, har diskuterats i medier världen över.

Text Matilda Eklöf

Det utspelar sig ofta på samma sätt. En person, känd eller inte, säger eller gör något kontroversiellt och motreaktionerna i sociala medier kommer som ett brev på posten. Eller ja, en notifikation på telefonen kanske är en bättre beskrivning.

Detta fenomen har kommit att kallas för cancel culture. Att ställa personer till svars för sina handlingar, nya eller äldre, på nätet och mana till bojkott. Ta bort hens mediautrymme och kulturella kapital, permanent eller under en viss period.

Fenomenet har väckt stor uppmärksamhet i media både inom Sverige och i resten av världen. Om konsekvenserna av anklagelserna står i proportion till den ursprungliga händelsen är en diskussion i sig, men ett ökat antal anklagelser och utpekanden under de senaste åren har fått hela världen att fråga sig: vad är egentligen cancel culture?

Att bojkottas eller tystas

Professor Anne H. Charity Hudley vid University of California, berättar i en intervju med CBS News att cancel culture kan delas in i två huvudsakliga kategorier.

Den första kategorin kan liknas vid en bojkott. Genom att någon, vanligtvis en känd person, öppet tar avstånd ifrån en annan person, handling eller företeelse så skärs finansiellt, ekonomiskt, socialt och politiskt stöd av. Har avståndstagaren stort

medialt kapital med många följare kan informationen snabbt sprida sig och leda till en större bojkott i flera led.

Den andra kategorin är att tysta någon eller något. Kategorierna går in i varandra med skillnaden att den första innebär att man tar bort uppmärksamheten från en företeelse eller person medan den andra kategorin innebär att man aktivt hindrar någon från att yttra sig.

Beroende på var man står i frågan så kan definitionerna anses vara en och samma sak, menar Charity Hudley. Det är ingen svartvit bild utan består till mångt och mycket av gråzoner.

Existerar det då?

Cancel culture är omdiskuterat och väcker starka känslor. De som fördömer fenomenet menar ofta att det är orättvist och urskillningslöst. Internet liknas vid en domstol där minsta lilla misstag eller tveksamma uttalande, oavsett hur länge sen eller i vilken kontext det skedde, kan leda till en fällande dom i allmänhetens ögon. Människor förlorar sina jobb, sin familj och sitt anseende baserat på rykten.

Den andra sidan menar att fenomenet cancel culture kanske inte ens existerar, i alla fall inte på det sätt som allmänheten tycks tro. Bilden som ges i media är orättvis. Istället är det en möjlighet för rättvisa. Sociala medier har gett förtryckta människor en plattform där de kan visa upp de orättvisor de utsätts för. Det

innebär att rasistiska, sexistiska och fördomsfulla handlingar inte längre gömmas undan på samma sätt som tidigare. Cancel culture blir i denna kontext inte ett eget fenomen utan en anklagelse som används av personer i maktposition för att slå håll på marginaliserade personers berättelser. Själva kritiken mot cancel culture blir därmed ett förtryck av marginaliserade personer i samhället.

Konsekvenserna

De senaste åren har många publika dramen utspelat sig på nätet. TV-personligheter, skådespelare och idrottare har granskats tillsammans med vanliga civila som råkat hamna i blickfånget. Karriärer har gått i stöpet, de publika ursäkterna har haglat tätt och rättsfall inletts. En del har försvunnit från rampljuset för gott, men många har efter en tid lyckats smyga sig tillbaka.

Diskussionen kring cancel cultures varande, icke-varande och vad det egentligen är, förblir komplicerad. Kanske bygger det stora intresset kring det på att ingen egentligen vet vad uttrycket innebär. Kanske är det ett verkligt fenomen. Kanske ligger sanningen någonstans mittemellan. Vad som är vad och vad cancel culture egentligen är, om det ens existerar, förblir frågor som vi kanske aldrig kommer kunna besvara. ●

A close-up portrait of a woman with long, wavy brown hair and blue eyes. She is looking directly at the camera with a slight, steady gaze. The background is blurred, showing hints of an indoor setting with warm lighting.

mötet | Annelie Johansson

Stadsmissionens starka kvinna

När Stadsmissionen började med matutdelning i S:t Olai kyrka var det ingen som riktigt hade räknat med hur stort behovet var. Annelie Johansson, Stadsmissionens starka kvinna, har stått längst fram i kön för att styra upp, möta människor och sätta sig in i deras livssituation. Hon bär själv på en historia av missbruk.

Text Annelie Tollerå Foto Niclas Fasth

Det är ingen tvekan om att Annelie Johansson både har pondus och en stark röst. Hon styr upp i den långa kön likt en general där det behövs. Ibland visar sig desperation och rädsla över att matkassarna kanske kan ta slut bland människorna som försöker vänta tålmodigt.

– I förra veckan var det bråk i kön, så det fick vi avstyra, säger Annelie med sitt bekymmerslösa sätt att se på saken.

Hon har coronapandemin att ta hänsyn till och ryter till när kön blir för trång längst fram. Samtidigt talar hon inkännande med de människor som äntligen kommit upp till kyrktrappan för att få komma in i kyrkan och hämta sin kasse.

Bygger relationer

– Stadsmissionens arbete handlar egentligen enbart om relation, konstaterar Annelie. Jag lär känna de människor som söker hjälp hos oss. Det är genom personlig kontakt och ett äkta engagemang för dem som vi kan förändra de här människornas liv

på sikt och göra skillnad på riktigt. Visst är det tufft ibland när någon jag har engagerat mig i faller tillbaka. Men jag ger aldrig upp om någon. Jag brukar tänka att det bara inte var dags för förändring ännu.

Annelie tror att hon har en extra fördel när det gäller att vinna de utslagna människornas förtroende, tack vare sin egen erfarenhet som missbrukare. Hon kan, som hon uttrycker det, prata samma språk.

– Nu har jag arbetat inom Stadsmissionen i Linköping under tolv års tid, konstaterar Annelie och jag brinner verkligen för det. Jag är på rätt plats som ansvarig för den öppna verksamheten där. Eftersom jag själv är Norrköpingsbo från början känns det extra roligt att vi nu etablerar Stadsmissionen även här. Jag vet hur situationen ser ut här och jag känner många av människorna sedan tidigare, säger Annelie. Jag var nog den enda som anade att behovet skulle vara så stort i Norrköping. De andra, som är mer vana vid Linköping, blev nog lite tagna på sängen.

Född in i missbruket

Hennes egen missbrukshistoria går så långt tillbaka som hon kan minnas. Med föräldrar som båda var missbrukare blev hon mer eller mindre född in i det. I skolan var hon rastlös och blev satt i en så kallad OBS-klass för barn som inte kunde klara av den vanliga skolgången. Hon var bara i fjortonårsåldern när hon började med alkohol, cannabis och amfetamin.

– I efterhand förstår jag att det var självmedicinering, konstaterar Annelie. Jag blev lugn och fokuserad med amfetamin i kroppen. Säkert skulle jag ha fått diagnosen ADHD idag, men på den tiden var det ingen som hade kunskapen om barn med den typen av problematik.

Idag är det just den rastlösa energin som hon kanaliserar till att bli hennes superkraft i det arbete hon gör. Att Annelie har en energisk personlighet står helt klart. Hon pratar med stor entusiasm, men det ser ut som om hon helst vill lyfta ur stolen där hon sitter för vår intervju. Hon trivs bäst med armarna uppkavlade och mitt ibland människorna.

”Nöden har ingen botten.”

– Jag bara är så här, säger Annelie och ler. Jag har fått acceptera att det här är jag och är det någon som inte kan acceptera mig för den jag är så får det nog vara. Det är många som försöker ge mig tips för att ta det lite lugnare och vissa blir oroliga över att jag ska bränna ut mig med mina järn i elden. Men då jämför man mig med sig själv. Det här är min naturliga person. Jag har inte samma energinivå som alla andra.

För barnens skull

Efter att Annelie avslutat sitt missbruk har hon fått arbeta mycket med den egna självkänslan.

– Det är klart att självförtroendet låg i botten efter många år av missbruk och misslyckanden. Jag trodde inte att jag skulle kunna klara av att vara någon som gör nytta i samhället på det sätt jag gör idag.

Annelie hamnade i ett destruktivt och våldsamt förhållande där hon hela tiden fick höra att hon inte var vatten

värd. När barnen kom styrde hon upp livet och gick från rotlöshet till ett ordnat liv för deras skull.

– Men jag höll hela tiden kvar i mitt missbruk, konstaterar Annelie. Jag tyckte inte ens att jag hade några problem när livet blivit så ordnat, om jag jämförde med hur det hade varit tidigare.

På frågan hur hon fick kraft att vända sitt liv och göra slut med missbruket blir svaret enkelt.

– Mina barn! Jag var rädd att förlora vårdnaden om mina barn. Och en stor portion envishet. Jag skulle inte ge några olyckskorpar rätt. Jag skulle minsann visa dem. Det driver mig faktiskt än idag. Har jag bestämt mig så har jag. Men det har varit en lång resa. Det är så lätt att fastna i den lilla värld man har. Den värld man känner igen, även om den är trång.

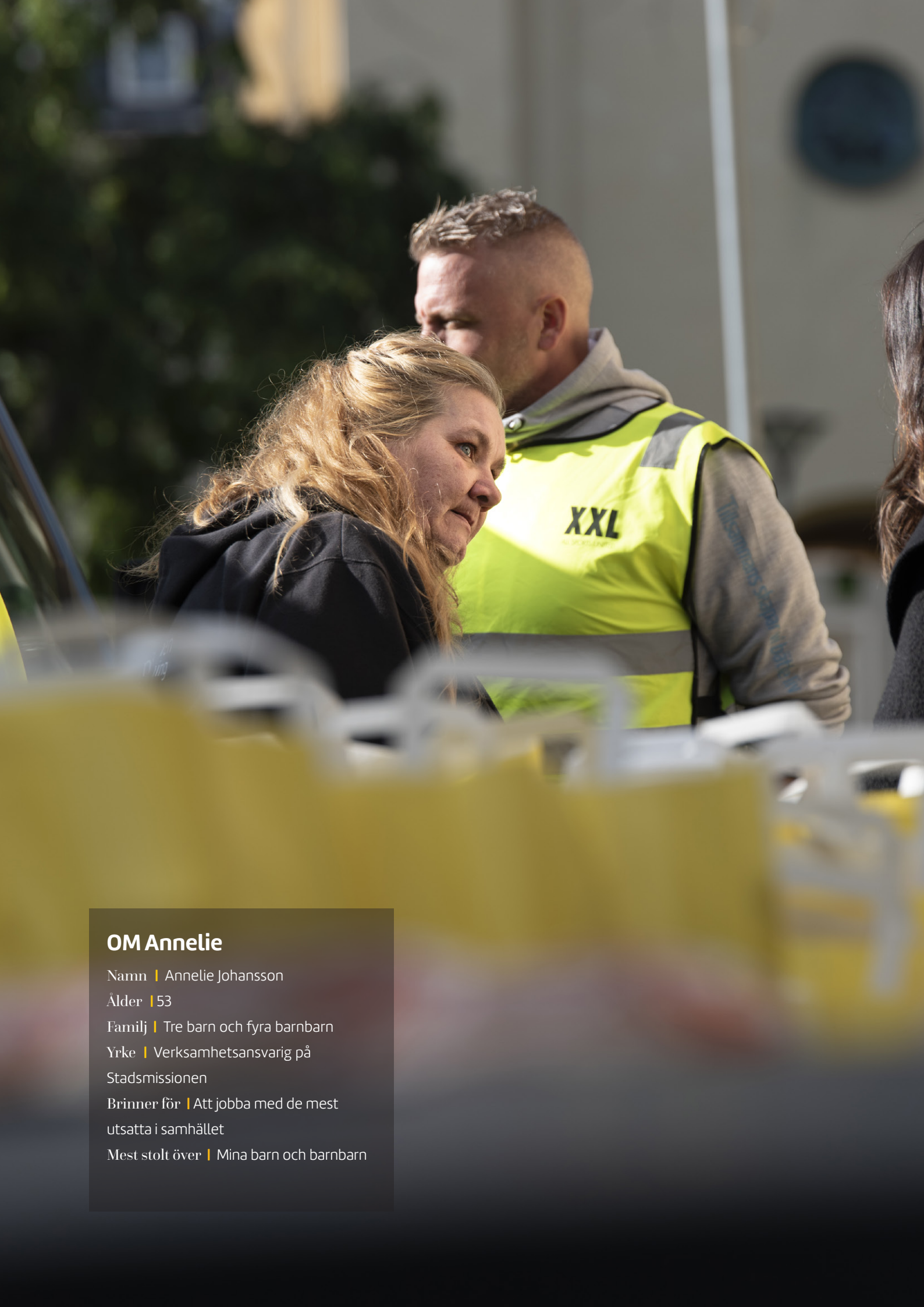
Hjälp av volontärer

I kyrkan råder febril aktivitet. Kasse efter kasse med matvaror lastas in

genom en sidodörr. Det tar inte lång tid förrän en imponerande lång rad kassar står uppställda längs den långa kyrkgången. 200 kassar berättar en av de reflexvästklädda volontärerna, och tillägger att det också kommit en hög med blöjor åt barnfamiljerna.

En strid ström av volontärer, anställda inom Stadsmissionen, församlingsanställda och privata aktörer som vill göra en insats hjälps åt. Stämningen är god. Någon berättar för mig att det här känns som en höjdpunkt, det roligaste under hela veckan. Att få hjälpas åt, finnas där, göra jobbet och göra skillnad.

– Vi håller på att arbeta upp en volontärbas i Norrköping, berättar Annelie. Vi är beroende av våra volontärer, som gör ett enormt fint jobb. Vi kan inte göra allt arbete själva. Lyckligtvis är det många som vill hjälpa till, konstaterar Annelie, men vi behöver ständigt fler volontärer. Viljan att få vara med och skapa ett bättre samhälle är stor och det känns gott.

OM Annelie

Namn | Annelie Johansson

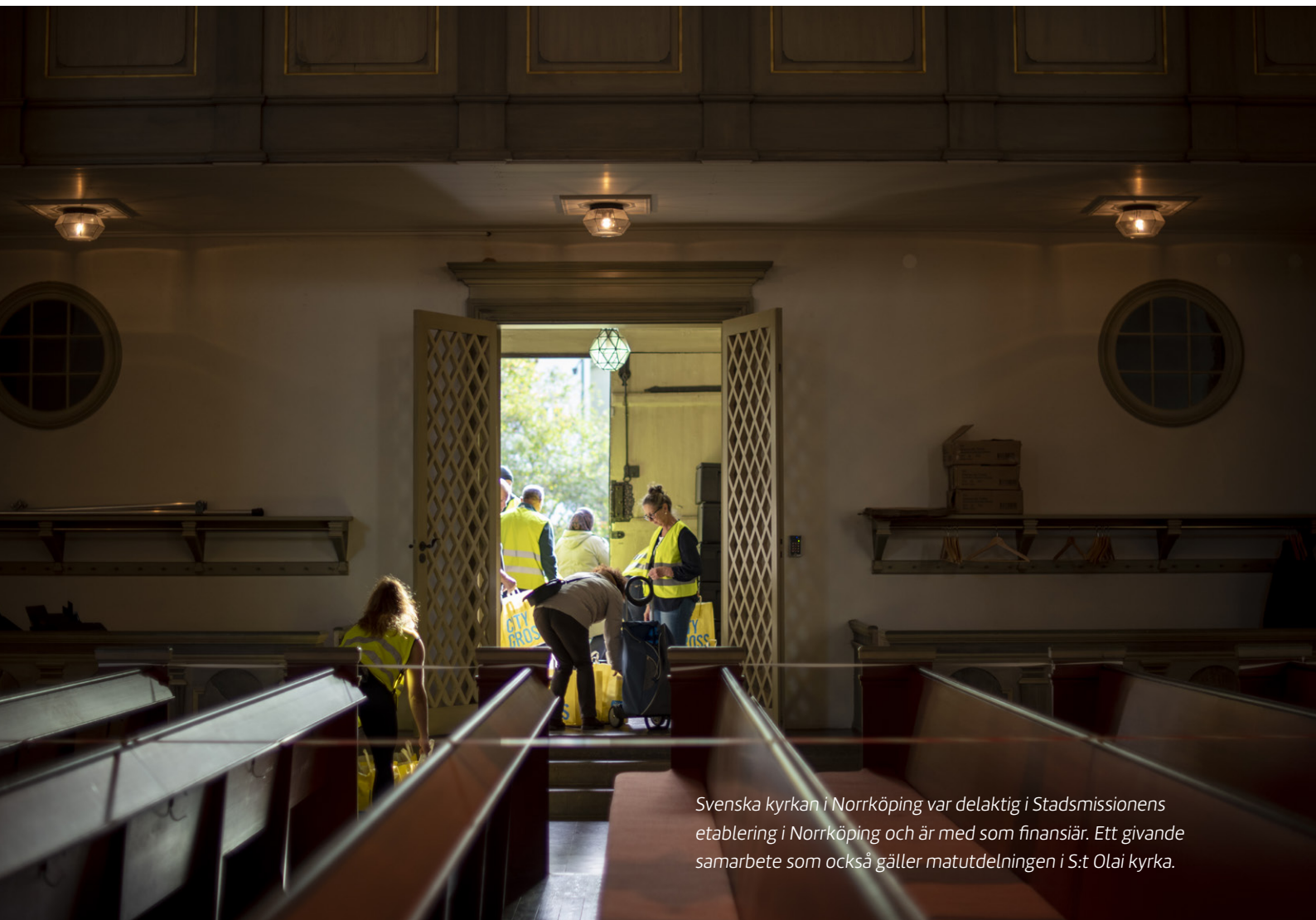
Ålder | 53

Familj | Tre barn och fyra barnbarn

Yrke | Verksamhetsansvarig på
Stadsmissionen

Brinner för | Att jobba med de mest
utsatta i samhället

Mest stolt över | Mina barn och barnbarn

Svenska kyrkan i Norrköping var delaktig i Stadsmissionens etablering i Norrköping och är med som finansiär. Ett givande samarbete som också gäller matutdelningen i S:t Olai kyrka.

Aktörerna hjälps åt

Annelie berättar att det typiska med arbetet för samhällets utslagna är att många aktörer hjälps åt. Ingen aktör kan göra allt arbete ensam.

– Vi ska inte göra socialkontorets jobb, det är inte meningen, säger Annelie. Vi är ett komplement. En enda aktör kan inte göra allt för de utslagna. Vi måste alla hjälpas åt med våra resurser och ändå känns det som om vi behöver göra ännu mer. Nöden har ingen botten. Kyrkan, socialtjänsten, kommunen, privata aktörer och volontärer, rabblar Annelie och räknar på fingrarna. Alla hjälps åt.

– Kyrkan har varit storslagna i det här, fortsätter Annelie. Utan dem skulle det inte ha blivit en matutdelning. Vi kommer att fortsätta arbeta med Svenska kyrkan och vi söker även andra aktörer att samarbeta

med framåt i Norrköping nu när vi ska utöka och etablera oss bredare. Tack vare ett stöd från Radiohjälpen har vi finansiering av matutdelningen fram till årsskiftet. Sedan blir vi helt beroende av privata givare, sponsorer och andra samarbetspartners för att hålla matutdelningen vid liv. Vi har också planer på att starta en öppen verksamhet, likt den i Linköping.

Det är tydligt att Stadsmissionen är i Norrköping för att stanna. Annelie ser hoppfullt på framtiden.

– Jag tycker att en stad som har en Stadsmission är en lite bättre stad. Norrköping var tidigare den enda staden i sin storlek i Sverige som inte hade en Stadsmission. Det är väldigt roligt och spännande att få vara med om att göra Norrköping lite bättre. ●

Alla når olika vägskäl i livet. Gustaf Hull gav sig ut på stan för att få svar av tre Norrköpingsbor.

Har du stått i några vägskäl i ditt liv?

Catrin Welin

För mig var det ett vägskäl att våga satsa på kärleken igen. Jag hade ett liv och en lägenhet som jag trivdes väldigt bra med. Jag trodde att jag skulle leva så för all framtid. Men så träffade jag någon som det kändes så bra med att vi har skaffat ett nytt boende och har ett underbart liv tillsammans.

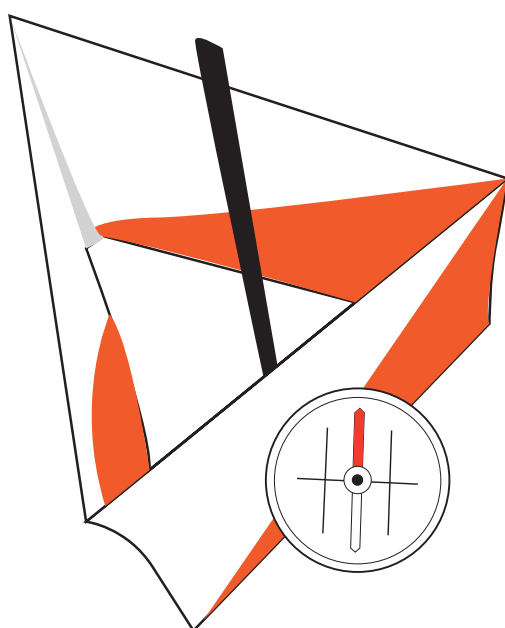
Emil Colldin

Ett stort vägskäl i mitt liv var när jag lämnade en trygg arbetsplats för att bli egen företagare. Detta är nästan 20 år sedan. Det var på ett sätt ett kliv ut i ovisshet, men efter noga övervägande och tydliga mål var jag sedan egen företagare i nästan 17 år.

Therése Nilsson

Som orienterare befinner jag mig ofta i vägskäl och ska avgöra, höger eller vänster. Kollar karta! Har övat många gånger. Men kanske det viktigaste, jag har reflekterat över besluten, helst i samtal med en vän. Bär med mig att målet också kan nås på omvägar. Senast valde jag mellan två uppdrag på min arbetsplats, då blev magkänslan min kompass och fick avgöra. Att orientera utan karta – det är livet!

upplev | Vägskäl

Ögonblicken som förändrade historien

365 dagar, 525 600 minuter, 31 556 925 sekunder. Ett år består av miljontals ögonblick, snabba beslut som bygger på varandra och bildar kumulativa verkligheter. Men vilka ögonblick har haft störst inverkan och vad hade hänt om de inte skett? Följ med och upplev några av de ögonblick som förändrade, eller hade kunnat förändra, världen för evigt.

Text Matilda Eklöf Foto Wiki Commons

Batu Kahn lämnar Europa

11 december 1241

I december 1241 var den mongoliske krigaren Batu Kahn fast besluten att inta Wien och därmed förstöra det tysk-romerska riket för gott. Ingen europeisk armé kunde mäta sig med trupperna från öster. Den brutala mongoliska armén hade redan invaderat större delen av Ryssland, Polen, Ungern och Ukraina. Ryssland intog de dessutom under vintern, något som flera stora krigsmakter misslyckas med att göra senare.

Batu Kahn, som var barnbarn till den legendariske och ökände Djingis Kahn, hade varit ute på sitt korståg i fem år när de närmade sig Wien. När de nådde Wienerwald-området, mycket nära Wien, nåddes de dock av beskedet att Mongoliets stor-khan Ögedei avlidit. Fälttåget avslutades hastigt och armén återvände till Mongoliet.

Om Ögedei hade avlidit några månader eller något år senare hade Europas historia sett betydligt annorlunda ut. Hans död blev ett avgörande ögonblick i världshistorien.

Franz Ferdinand skjuts

28 juni 1914

Skotten i Sarajevo, attentatet där den österrikiske ärkehertig Franz Ferdinand och hans hustru Sophie sköts till döds, blev den utlösande faktorn i första världskrigets utbrott en månad senare. Ärkehertigparet var på besök i Sarajevo och mördades av den serbiske nationalisten Gavrilo Princip under en bilfärd genom staden.

Princip var dock inte den enda som hade varit ute efter paret denna dag. Ett misslyckat bombattentat längs ärkehertigparets färdväg fick kortegen att köra förbi Princip och de andra konspiratörerna i mycket hög fart och Princip hann inte med att avlossa sina skott. Där hade det kunnat sluta om inte Franz Ferdinands förare svängt fel i tumulten och lett ekipaget in på en återvändsgränd. De tvingades vända om och körde förbi Princip ytterligare en gång. Denna gång var han beredd och de avgörande skotten avlossades.

Första världskriget är ett av historiens mest avgörande skeenden. Kriget skapade förödelse i Europa vilket i sin tur ledde till andra världskriget vilket i sin tur innebar folkmord, skapelsen av atomvapen, kalla kriget och järnridån. Något som kanske hade kunnat förhindras om inte en chaufför sväng fel en junidag i Sarajevo 1914.

President Roosevelt skjuts inte

15 februari 1933

I februari 1933 var USA:s nyvalda och blivande president Franklin D. Roosevelt på besök i Miami, Florida. Efter att på kvällen avslutat ett tal från sin öppna bil, hördes ljudet av fem skott eka i luften. Anarkisten Giuseppe Zangara har tömt sin pistol med syfte att mörda den blivande presidenten. Det borde ha varit enkelt, med fem skott och 7,5 meters avstånd skulle bara en amatör missa sitt mål. Men Roosevelt träffades inte, alla skott missade honom. Istället träffades fem andra personer, däribland Chicagos borgmästare som senare avlider.

Hur kunde Zangara missa? Var han en exceptionellt dålig skytt eller fanns det något annat som påverkade utgången? Det visade sig att det hade med attentatsmannens längd att göra. Zangara var nämligen bara 155 centimeter lång och hade klättrat upp på en uppfällbar stol för att se Roosevelt över publikhavet. Stolen var vinglig vilket påverkade hans sikte. Efter första skottet avlossats drogs han ner av en i publiken vilket gjorde att de resterande skotten också missade.

Hade Roosevelt mördats hade den konservativa texasbördiga John Nance Garner förmodligen svurits in som president istället. Då hade förmodligen inte heller reformerna som Roosevelt förhandlade fram, de så kallade New Deal, genomförts. Reformerna hade stor påverkan inte bara på USA utan hela världen och utan dem är det möjligt att världen hade sett väldigt annorlunda ut. Men Roosevelt överlevde och reformerna kunde genomföras, allt tack vare en vinglig stol.

Sommarstugan blev deras hem

I Strömsfors, strax utanför Krokek, radar husen och stugorna upp sig i den backiga terrängen bland höstlöv, solrosor och stigar. När Annika och Kalle Hansson köpte sin stuga här var tanken att det skulle vara ett sommarboende. Idag bor de här permanent och är i full gång med att bygga ut.

Text och foto Matilda Eklöf

Den branta grusgången slingrar sig nyfiket upp mot det röda huset som lugnt vilar på toppen av en liten kulle. Skogen runt om lyser i sin höstgula dräkt som dansar i den friska oktobervinden. Annika möter upp utanför huset med ett varmt leende.

Kalle, Annikas make, hälsar oss välkomna i hallen som leder in till vardagsrummet. Inne i det lilla rummet är det gemytligt och varmt. En öppen spis skiljer köket och vardagsrummet åt. På bordet står en flaska handsprit redo, som sig bör i dessa tider. Stolarna vid bordet knarrar hemtrevligt.

– Det är mycket som är knarrigt här. Det är lite av stilen, förklarar Annika och skrattar medan hon genomför en stolrockad.

– Ja, det är charmen i det hela, fyller Kalle i och stämmer in i skrattet.

Från Askersund till Norrköping

Tanken med stugan i Strömsfors var från början att den skulle fungera som ett sommarboende. En chans för familjen att få komma bort från stan och ut på landet emellanåt.

– Vi hade hus i Askersund, berättar Annika. När vi flyttade till Norrköping 2009 bestämde vi oss för att skaffa en lägenhet först.

– Samtidigt kom det här ut på annons, fortsätter Kalle. Vi köpte stugan och med tiden föddes tanken att vi kunde bygga ut och vara här mer om somrarna.

Sagt och gjort, under 2014 hade familjen en färdig ritning och bygget kunde påbörjas. Arbetet, som skedde enligt gamla metoder för att behålla känslan i huset, tog två år.

– Bara det här med att göra en stengrund, utbrister Annika. I början så letade vi stenar, tog bort mossa och så, och sen när vi började gräva så

var det fullt med sten överallt här. Så det är en genuin stengrund. När man kom hit var det som att flytta tillbaka till 1800-talet med alla redskap. Det blev väldigt genuint och ett riktigt hantverk.

Tillfälligt blev permanent

Våren 2016 stod huset klart och Annika, Kalle och yngste sonen flyttade ut för sommaren. Att släppa lägenheten och flytta ut permanent fanns det inte en tanke på, menar Kalle.

– Men vi kom aldrig in till stan igen. Vi skulle flyttat in till stan igen i september men insåg att vi inte ville.

Kläder, möbler och prylar magasineras och stugan blev permanent boende för familjen. Så har det varit sen 2016.

Idag pågår ännu en utbyggnad, denna gång lite större. Annika och Kalle förklarar att det har gått bra med det utrymme som funnits men att det

Ovan Musik är en stor och viktig del av familjens liv. På väggen utanför musikrummet hänger en akustisk bas, gitarr och en ukulele-gitarr och en fiol som har varit Annikas morfars. Varifrån han fått den är det ingen som riktigt vet, den tros komma från resandefolket.

ändå ska bli skönt med ett rum till. Stugkänslan ska de ändå behålla.

– Det är så mycket minnen och känsla. Den är väldigt mysig med öppna spisen, vi kan elda på vintern och så. Vi trivs otroligt bra med att bo så här, förklarar Annika.

– Vi är kreativa båda två, jag på mitt sätt och Annika på sitt med sin musik. Jag försöker vara kreativ genom att bygga. Jag bygger mycket. Båda pojkarna har varit med under byggprojekten. De får lära sig hur det går till och får det med sig.

Vi lämnar köksbordet och tar en

tur runt i huset. I den nybyggda delen pågår arbetet fortfarande. Hammare, byggbelysning och tapetrullar delar på utrymmet i det ljusa, stora rummet. I hörnet står ett stort vitmålat skåp, ett gammalt linneskåp som hängt med från Annikas morföräldrar.

– Vi gick länge och funderade på om vi verkligen behövde bygga ut men i längden är det nog klokt. När man står och tittar ut så har man en så fantastisk utsikt. Naturen utanför och det här rogivande som naturen ger. Träden, löven. Annika drömmer sig bort i lövverken utanför och Kalle

fortsätter.

– Det är enkelt att vakna på morgonen, framförallt när det är sommar. Eller hösten, eller våren och vintern. Det går an i alla årstider. Ja, det går inte bara an, det är härligt till och med!

Musik är viktigt

För Annika, som är diakon och musikterapeut verksam i Norrköping, är musiken värdefull. Ett rum längst in i huset har därför omvandlats till musikrum med plats för hennes piano.

– Här kan jag öva utan att störa några grannar. Hon pekar mot pianot

och skrattar medan hon flyttar på en låda. Grejorna hamnar lite överallt. Så blir det ju när man flyttar och får mycket saker.

– Ja, det blir kanske lite svårt att hitta men nu börjar vi få lite ordning på det. Det ska bli kul att få återupptäcka allt som man haft nerpackat. Saker som vi fick när vi gifte oss, gamla minnen, avslutar Kalle.

Trädgården

Ute i trädgården är det friskt och klart. I hörnet av tomten står en liten röd lekstuga, lika gammal som den

stora stugan, förklarar Kalle. Buskar, blommor och träd omsluter den. Trädgården ska göras iordning, den är lite vildvuxen berättar han vidare. Kalle, som arbetar som kyrkogårdschef i Nyköping, har det på sin att göra-lista. Det får bli efter byggarbetet.

Både Annika och Kalle är mycket förtjusta i trakten de har flyttat till. Det finns gott om stråk att utforska och massvis med vacker natur.

– Det finns mycket skogsstigar och vackra promenadstråk här. Man kan gå ner till Krokek härifrån och Sörmlandsleden börjar här borta. Den

har vi gått en gång. Vi gick bort oss så vi fick gå en jätterunda, minns Kalle och ler.

– Ja, då höll vi aldrig på att komma hem, skrattar Annika. Det är en jättefin bygd, fortsätter hon. Vi har flyttat runt mycket under årens lopp. Nu har vi verkligen landat i det här. I vår stuga och livet här.

– Ja, man vet aldrig riktigt var man hamnar någonstans. Det kan vi skriva under på, men det är ju det som är härligt också, avslutar Kalle. ●

Livets alla vägskäl

Livet är fullt med beslut och förändringar, stora som små. Vissa är lättvindiga och andra omvälvande, ibland enkla och ibland svåra.

Text och illustration Therese Götberg

Vid varje viktigt val hamnar vi framför ett vägskäl. Vi väljer riktning, ser ut en kurs och tar de första kliven på en ny väg framåt.

Valen vi gör

De tuffaste valen vi ställs inför kan också bli de mest livsavgörande ögonblicken. Andra beslut vi tar kan ha samma viktiga betydelse, men vara helt självklara och därför lättare att följa. Det finns också vägval vi ställs inför där vi själva inte har någon möjlighet att påverka riktningen vi tar. Val kan göras åt oss, bli tvingade på oss eller fullständigt överrumpla oss. Ibland hinner vi inte ens uppfatta vägskälen vi susar förbi, andra blir vi stående framför länge och begrundande.

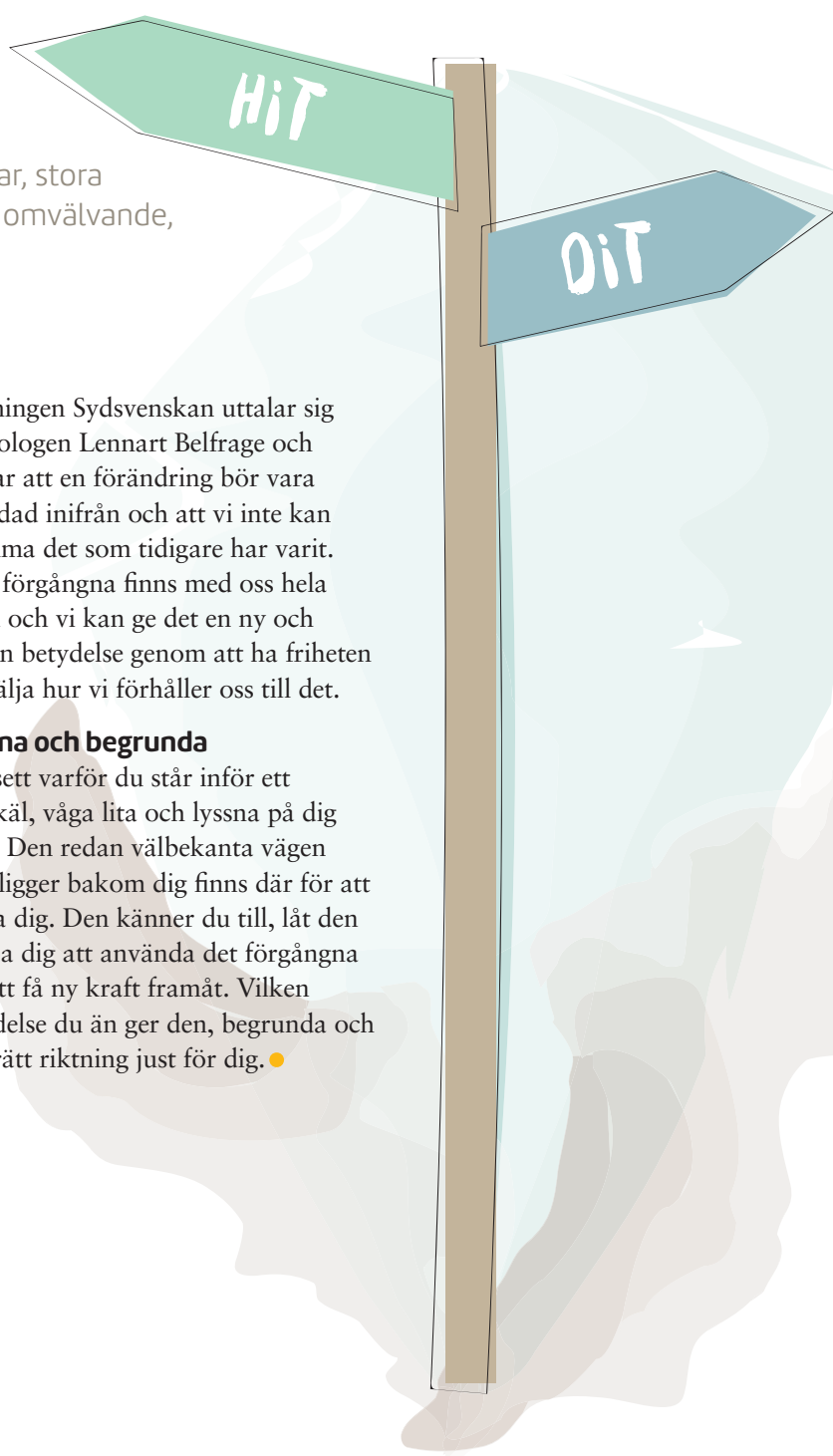
Vägen framför och bakom oss

Livet handlar om förändring och utveckling, att lära sig se och förstå. Kanske blir vi klokare desto fler vägskäl vi ställs inför, desto fler beslut vi grannar på och tar. Att välja en svår och utmanande riktning kräver vilja och kraft, men också självkännedom.

I tidningen Sydsvenskan uttalar sig psykologen Lennart Belfrage och menar att en förändring bör vara grundad inifrån och att vi inte kan glömma det som tidigare har varit. Vårt förgångna finns med oss hela tiden och vi kan ge det en ny och annan betydelse genom att ha friheten att välja hur vi förhåller oss till det.

Lyssna och begrunda

Oavsett varför du står inför ett vägskäl, våga lita och lyssna på dig själv. Den redan välbekanta vägen som ligger bakom dig finns där för att guida dig. Den känner du till, låt den hjälpa dig att använda det förgångna för att få ny kraft framåt. Vilken betydelse du än ger den, begrunda och välj rätt riktning just för dig. ●

Recensioner

FILM: **Corpus Christi**

SKÅDESPELARE: Bartosz

Bielenia, Aleksandra Konieczna,
Eliza Rycembel

REGISSÖR: Jan Komasa

ÅR: 2019

”Vi är alla Jesus präster, var och en av oss”, förklarar fängelseprästen framför en brokig skara på en grådaskig, polsk ungdomsanstalt. Föga anar han att en av medlemmarna i hans oortodoxa lilla flock kommer ta buskapet lite väl bokstavligt.

Vid sin frigivning tar Daniel, en ung man med ett våldsamt förflutet och en nyfunnen tro på Gud, bussen mot sågverket där hans nya jobb väntar. Men fängelseprästens ord ekar i huvudet och genom en kombination av stolthet, lögn och tillfälligheter har Daniel plötsligt lyckas övertala en hel by att han är den nye, unge prästen som ska ta hand om församlingen medan deras ordinarie präst är på behandlingshem. Väl på plats inser Daniel att byn kanske är i större behov av förändring än någon av dem egentligen anat.

”Corpus Christi” nominerades till bästa utländska film vid Oscarsgalan 2019 och det är lätt att förstå varför. Bartosz Bielenia fullkomligt lyser i huvudrollen som den karismatiske Daniel. I hans karaktärsfulla, utmejslade drag och isande blå ögon syns varje känsla, varje

tanke som kommer över honom. Det är en intensiv och fängslande film som till stor del bärs upp av Bielenias starka rollprestation. En ovanlig berättelse om hyckleri, botgöring, sorg och förlåtelse som, hur otroligt det än låter, är inspirerad av verkliga händelser.

/Matilda Eklöf

BOK: **Allt jag fått lära mig**

ÅR: 2019

FÖRFATTARE: Tara Westover

”Jag står på den röda järnvägsvagnen som står övergiven bredvid ladan.” Det är den första meningen i prologen till boken *Allt jag fått lära mig*, Tara Westovers självbiografi om sin uppväxt i en mormonsekt i Idaho. Man får vid flera tillfällen känslan av att hon är en betraktare till det som utspelar sig och med saklig distans beskriver de mest bisarra händelsers skeende.

Född hemma utan födelseattest kunde ingen tvinga föräldrarna att skicka barnet till skolan. Faderns konspirationsteorier ledde till en misstro vad gäller skola, sjukvård och myndigheter. Han ansåg att de spred irrlärar. Barnen uppfostras hemma, i en mycket märklig uppväxtmiljö. Kärleksfulla handlingar blandas med rena övergrepp och både psykisk och psykisk misshandel. Allt medan man konserverar persikor, sorterar metallskrot och sparar drivmedel i en

stor tank under jord. Enligt faderns instruktioner förbereder man sig för människans undergång.

Tara får lära sig läsa av sin mor och bror, och lyckas med denna grund själv lära sig tillräckligt mycket för att klara inträdesproven till universitetet. Det är först när hon börjar studera och möter världen utanför hemmet, som hennes resa mot insikt börjar. Men det är en lång, svår väg och familjens inflytande är svårt att bryta sig ur. Hon var 17 år när hon gick i skolan första gången. Idag är hon doktor vid Cambridge university.

Medan Tara Westover beskriver den fanatiska fadern, den starka men underdåniga modern och syskonens olika sidor med en iakttagande precision beskrivs dock naturen utförligt, med ett målande, nästan poetiskt anslag.

Tara Westovers berättelse släpptes i USA år 2018 och har toppat flera listor. Det är en mycket läsvärd självbiografi, som ger en inblick i en närmast osannolik livsresa. Det vittnar om hur mycket en människa kan överkomma, men samtidigt om hur djupa och svårläkta sår i själen kan bli.

/Malin Singelsö

livet | Vägskäl

Helene lämnade klostret

Helene Hägglund var bara 16 år när hon gick med i den stränga nunneordern Cisterciensersystrarna i ett kloster i Danmark. Men tiden i klostret blev inte vad hon hade räknat med. När hon trädde ur efter 12 år kunde hon berätta om en tid med grava missförhållanden och psykisk misshandel.

Text Annelie Tollerå Foto Niclas Fasth

Vi träffar Helene på en promenad runt Strömmen medan höstlöven faller omkring oss. Den timme vi har bokat för vår intervju känns för kort redan från start. Helene har en stor och tung berättelse att dela med sig av, men hela hennes person lyser trots det av styrka och livskraft.

– Jag är trots allt glad över det jag har upplevt, säger Helene. Jag skulle inte vilja få det gjort. Utan mitt bagage och mina upplevelser skulle jag inte vara den jag är idag, konstaterar hon. Idag känner jag bara tacksamhet över livet.

Helene lockades till klostret av den karismatiska föreståndarinnan.

Samtidigt var hon en radikal ung tjej som inte ville leva i det vanliga hamsterhjulet. Hon ville göra något annorlunda med sitt liv och lockades av klosterlivets fokus, tydliga ramar och gemenskap.

Utövade makt

Abbedissan hade en, som Helene uttrycker det, väldigt effektiv metod för att bryta ner andra. Det skedde genom att ständigt berömma och lyfta upp systrarna, för att i nästa sekund slå ner på dem och få dem att känna sig dåliga och otillräckliga. Ett klassiskt sätt att bryta ner en persons självkänsla.

– Idag förstår jag att föreståndarin-

nan hade psykopatiska drag, konstaterar Helene. Säkert hade hon dragits till den typen av position bara för att få utöva makt. Troligtvis njöt hon av att trycka ner andra psykiskt. Jag träffade fel person.

Systematisk hjärntvätt

– Inom religion kan det tyvärr bli särskilt utstuderat, berättar Helene. Där finns en inbyggd vilja att gå Guds väg, medan den som vill ta makt över dig tar sig friheten att utnyttja Guds namn. Man vill inget hellre än att vara en bra människa inför Gud, medan man hela tiden får höra att Gud inte är nöjd med dig. Jag blev intalad att alla mina egna tankar och känslor

”Den som fallit offer för maktmissbruk lever i ett stort tabu.”

kom från djävulen. Det var en systematisk hjärntvätt.

– Jag känner igen det i Knutbyfallet också, säger Helene. De som var inblandade säger att de ”kände sig fel”. Det är just så det är. Man får känslan av att man inte bara gör fel, utan att hela ens person är fel. Man börjar tvivla på sitt värde och sitt eget jag. Till slut kan du göra nästan vad som helst för att få känna att du har ett värde.

Ledde till ett dödsfall

Med tiden blev Helene abbedissans högra hand. Hela tiden med en stark vilja att anstränga sig ännu hårdare för att göra ”rätt”. Hon levde ett asketiskt liv och bad flera timmar varje dag. Abbedissan lyfte fram Helene som ett exempel för andra, men Helene hade istället tappat bort sig själv och vad hon själv ville. Situationen blev bara

värre. Helene mådde sämre och sämre.

I klostret utsattes Helene och hennes medsystrar för grova kränkningar och ibland fysisk misshandel. Inte heller kunde systrarna vända sig till varandra eftersom det var förbjudet att prata sinsemellan utan ledarens tillstånd. Missförhållandena i klostret ledde till och med till ett dödsfall.

– Det var en syster med demens som blev utestängd i klosterträdgården i bara nattlinnet som straff, berättar Helene. Hon förstod inte ens varför hon hade blivit utestängd och knackade ideligen på dörren i panik för att få komma in. Till slut dog hon av hjärnblödning. Det var hemskt, säger Helene sorgset.

Såg klart

Så kom vändningen för Helene. Insikten om vad hon befann sig i för

situation kom som en blixtnärklar himmel.

– Plötsligt såg jag klart. Det var när jag träffade min familj på en restaurang, vilket endast var tillåtet vartannat år, som jag började berätta. Jag förstod i samma sekund själv hur allt hängde ihop. Det var som om tiden var mogen.

För att bearbeta sina upplevelser skrev Helene en bok, *Inte längre nunnan* kom ut 2009. Idag föreläser hon, berättar om sin livresa och om vägen tillbaka till livet och självkänslan. Klostret hon hade bott i fick stänga ner, men Helene berättar att abbedissan idag driver andra kloster.

Vill hjälpa andra

Idag arbetar Helene inom Svenska kyrkan med diakonala och pedagogiska uppdrag. Hon brinner för att hjälpa andra att komma vidare efter

livets alla motgångar. Helene reflekterar över att väldigt många människor, säkert fler än vad man tror, befinner sig i en situation där någon utövar maktmissbruk. Det kan vara inom äktenskapet eller familjen, på jobbet eller inom andra sammanhang på fritiden.

– Den som fallit offer för maktmissbruk lever i ett stort tabu, säger Helene. Man vill ofta inte erkänna för andra eller ens för sig själv hur man har det. Mitt råd skulle kunna vara “spring därifrån”. Men jag vet att det inte är så lätt. Så mitt råd är att inte kräva av dig själv att vara stark och ändra på situationen ensam. Det kan du inte. Men våga ta det första steget och be om hjälp. ●

Ett liv i service

När Stefan Åbergh skulle fylla 63 sade han upp sig och bytte jobb. Från att vara kyrkvaktmästare till att arbeta på plantskola, trots att jobbet som vaktmästare var det roligaste jobb han hade haft. Att byta väg i arbetslivet så sent i karriären hör kanske inte till vanligheterna. Men för Stefan är det en cirkel som är sluten, han är tillbaka där han började sitt yrkesliv.

Text och foto Malin Singelsö

Att vara kyrkvaktmästare handlar inte så mycket om hammare och spik. Mer om att bära, flytta, organisera, klippa gräs och framför allt om att möta människor i största glädje och djupaste sorg. Att förbereda kyrkan för gudstjänster och förrättningar, såsom dop, bröllop och begravning. Just att möta människor är en av Stefans styrkor och något han uppskattar väldigt mycket.

– Några av de starkaste minnen som jag har från att vara kyrkvaktmästare är förrättningar och kanske särskilt begravningar. Man lär känna många människor i området under sin tid, och jag är dessutom uppvuxen här på bygden. När jag såg i bokningen att det gällde en begravning som rörde människor jag hade en relation till så tog jag gärna den själv. Många var tacksamma att möta någon de kände i en svår stund. De sa att den som gått bort skulle ha blivit så glad över att det var jag som stod i kyrkporten. Det är minnen jag alltid bär med mig.

Möta människor i sorg

Sorg och död är sådant som många människor tänker kring och funderar på, men har svårt att prata om. Man kanske vill hålla sådana tankar ifrån sig, mitt i livets alla skeenden. Men så en dag möter man sorg och död, vem man än är. Att stötta någon som har sorg kan också kännas ovant och svårt för många. Vad ska man säga och göra när orden tagit slut?

– Jag har lärt mig en viktig sak under dessa år. Oavsett om det är en glädjens stund som ett dop eller en tyngre sådan som en begravning, så måste man läsa av människor. Jag möter dem i dörren och är formell, ser och uppfattar vad just den här personen behöver för bemötande. Även under ett dop eller bröllop kan det finnas spänning och osäkerhet, då får jag försöka vända det till trygghet. Och med en person i sorg och ångest, försöker jag hitta det som ger just den människan tröst. Beroende på person och omständigheter kanske det är högt i tak. Till och med humor.

Andra behöver lugn och färre ord, att man bara är där. Ytterligare en annan kanske vill berätta, prata av sig. En begravning är ofta väldigt vacker, det är ju kärleken som är botten till sorgen och saknaden.

Jobb inom service

Stefan konstaterar att på så vis blev inte klivet från kyrkan till plantskolan så stort. Även här handlar det först och främst om att möta människor, se på vilken nivå kunderna vill ha hjälp. Vill de titta lite själva först eller få vägledning? Det blir många frågor att besvara och tips att utdela. Och flera människor vill få en pratstund.

– Jag känner ju så många här. Flera är stamkunder och jag hade mitt första jobb på plantskolan som tolvåring. Då var det sommarjobb och ogrärens, sedan blev jag kvar i flera år. Det blev min skola, jag fick lära mig allt jag kan om växter här. Men att lära sig vara medmänniska är minst lika viktigt. Det handlar om ett liv i service till andra.

Det märks att Stefan både gillar

“Det finns en närhet till livets villkor, att spira, växa och dö.”

och har lätt för att interagera med människor, han är avspänd och lättpratad. Men hur kom det sig att han tog klivet och bytte yrke bara år innan pensionen?

– Det var en dialog som pågått under några år. Plantskolan finns i slakten och jag bor nära här. Så en dag blev det en ledig tjänst, jag fick ett samtal och då föll det på plats. Jag hade kommit till punkten då jag var mogen att ta steget. Det blev ett ja där och då. Men det är klart att det var tårar i ögonen när jag avtackades från kyrkan. Jag vågar nog påstå att även mina kollegor var blanka i ögonen, säger Stefan och ler.

– Men jag har stått vid vägska tidigare i livet, och fungerar nog just så, bearbetar och pratar med mina nära och kära och så en dag är jag

bara redo. Att våga prata om saker är nog viktigt för att ta större beslut i livet.

Stort odlingsintresse

Det är en disig morgon där solljuset precis har lyckats att ta sig igenom molnen. Färgprakten bland buskar, träd och plantor lyser mättad mot grånande trä i plantskolans gångar. Stefan guidar vant mellan japanska blodlönnar, perukbuske och hortensia. Ölandstoken, en buske som fått ett uppsving på senare år, lyser med kronblad i mjukt orange, gult och blodgraperött. Stefan pekar på ett exemplar av korkhassel som reser sig över odlingen i ett hörn av ytan.

– Det där trädet minns jag från när jag var liten, då var den ganska nyplanterad. Och se på den nu! Den ska inte ens vara hårdig häruppe. Men

vi har bra förutsättningar här och nog märker man att vintrarna har blivit mildare. Sådant som inte var hårdigt här förr kan man nu med lite omtanke och tur lyckas bra med.

Odlingsintresset är tydligt. Kunskapen likaså. På frågan om vad som är favoriten svarar Stefan genast:

–Barrväxter! De har jag alltid varit lite extra intresserad av. Jag har många hemma i trädgården.

En livscykel

Stefan går raskt mot en udda liten växt som ser ut som en kaktus blandad med en barrväxt och lyfter entusiastiskt upp den.

– Den här gillar jag. Den kallas apskräck för apor vill inte klättra på den eftersom den är så taggig. I sin naturliga miljö kan den bli upp till 50 meter hög och är släkt med

Till höger Stefan har ett specialintresse för barrväxter. Här förevisas "apskräcken".

Nedan Korkhasseln i hörnet av plantskolan var nyplanterad när Stefan började på plantskolan som liten kille.

rumsgrenen.

Jag konstaterar att hemma hos mig har rumsgrenarna en livscykel från jul till september då de helt enkelt dör. Stefan har genast ett erfaret svar.

– Ha den ute på sommaren, då trivs den bättre.

Just livscykeln är något som blir en väldigt påtaglig likhet mellan kyrkvaktmästarjobbet och arbetet på plantskolan konstaterar Stefan.

– Det finns en närhet till livets villkor, att spira, växa och dö. Ett kretslopp som är både något vackert och ledsamt, men med mycket innebärande hopp. Vi kan uppleva vemodet i det som lägger sig till vila, göms och skyddas av vinterns snö och korta dagar, för att sedan åter uppstå till våren, till vår stora glädje. ●

Ett nytt medielandskap

År 1758 skrev den första utgivaren på Norrköpings Tidningar, Johan Edman, ett manifest "Vi skall skriva om det som inte står i strid med Gud, konungen eller naturen". Numera kan även dessa granskas av tidningen, tack och lov. En lokal tidning, som fått både ris och ros genom åren och som arbetar på en spelplan som genomgått, och genomgår, ständiga förändringar.

Text Malin Singelsö Foto Malin Singelsö samt privat

AUKTIONSVERKET
NORRKÖPING AB
Malmgatan 5
www.ra-auktionsverket.se
info@ra-auktionsverket.se
011-10 22 10 / 0730-86 90 30

- * Vi säljer hela hemmet och även enstaka rum
- * Fri värdering, hembesök och transport
- * Låg inlämningsprovision

En solig hösteftermiddag möter vi Mats Willner i receptionen på det anrika NT-huset. Samtidigt som vi gör den numera invanda coronavinkningen konstaterar vi med ett leende att två minuter över är i tid. På redaktionen är det lugnt, det närmar sig kväll men en och annan medarbetare sitter vid sina skärmar.

En bransch i förändring

Nyhetsrapportering har genomgått en metamorfos. För drygt 30 år sedan hade vi två TV-kanaler och några stora jättar i tidningsvärlden. Smartphones med sociala medier fanns inte alls. Familjen intog nyheterna vid morgontidning och Rapport eller Aktuellt. För 30 år sedan startade reklamfinansierade TV 4 och intog en utmanarposition med buller och bång. Idag finns ett stort utbud av TV-kanaler, radiokanaler, bloggar och sociala medier. Tidningarna är både tryckta och digitala, ofta med egna konton på sociala medier kopplade till sina digitala utgåvor. Det har skapat ett helt nytt medielandskap.

När man pratar om det förändrade medielandskapet, vad tänker du då?

– Jag har varit med länge och förr i tiden, då hade man bara en enda

deadline. Det var när tidningen trycktes. Nu vilar vi aldrig, det finns ingen tid att slappna av utan man måste hela tiden vara på. Det är en ständig deadline.

På tal om en deadline – hur länge kommer den tryckta papperstidningen finnas kvar?

– Om du hade frågat mig för tio år sedan så hade jag varit mycket mer pessimistisk än vad jag är idag. Jag tror att den kommer leva en generation till. Vi lever längre och vanetänket är tydligt. Vi ser i alla våra läsarundersökningar att vår stora målgrupp ligger i spannet 60+ när det gäller den tryckta tidningen. Det är klart att det finns undantag men majoriteten är äldre.

Papperstidningen är fortfarande en vana för många. Det märktes inte minst när NT valde att gå över till att göra tidningen i en del istället för två, det blev väldigt starka reaktioner.

– Vi hade förstört frukosten och brutit sönder förhållanden. En del klippte itu tidningen och nitade själva ihop delarna. Då förstår man hur stor betydelse den fortfarande har. Vår läsarundersökning visade att mer än hälften av läsarna ville ha tidningen tvådelad igen. Vi fick ta till oss av detta och i lördags kunde jag meddela

att vi går tillbaka till en tvådelad tidning. Jag är faktiskt lite stolt över det. Vi lovade att våra läsare skulle få säga sitt. Deras beslut fick gälla, även om det kostar oss mer i produktion.

Ett nytt arbetssätt

Många tidningar har minskat sina redaktioner. På NT blev alla fotografer uppsagda för ett antal år sedan. Ett steg i att även journalistrollen har förändrats.

– Förr hade vi reporter, fotograf, redigerare... Idag är det en person. Som journalist ska du fixa ditt jobb, filma, fota, skriva det inom textlängd och sätta rubriken samt trycka på en knapp så det hamnar på sidan. Så idag gör du tre jobb i ett, du är en multimedialjournalist.

Finns det en kvalitetsrisk i det?

– Det är klart att det finns. Vi slarvar ibland. Glömmer ord i våra texter, skriver stavfel, missar i någon rubrik. Men det vi inte tummar på, och det kan jag nästan lova, det är att kolla att fakta är rätt. Att det som står är korrekt, att alla har fått komma till tals.

Sant eller falskt

Vi tar fasta på ordet korrekt. Korrekt och sant behöver inte nödvändigtvis vara samma sak. Om du surfar en stund på din mobil idag kommer

“Det har aldrig varit viktigare att allt är granskat och kontrollerat med tanke på att fake news får sådan fruktansvärt snabb spridning på sociala forum.”

du sannolikt mötas av en mängd budskap med olika avsändare och syften. Där kommer finnas nyheter från redaktionella publikationer med granskande texter enligt journalistisk sed, det kommer finnas texter som ser ut som redaktionell text, men är märkt med annonsmärkning. Du kommer mötas av sådant som ser ut som en nyhetstext helt utan märkningar men som har en avsändare vars syfte är att påverka läsaren. Utöver detta finns en mängd intryck från vänner och andra du följer, rena annonser från olika organisationer och företag och sådant innehåll som helt enkelt är vilseledande. Filmer, klipp och påståenden som ser ut att vara på riktigt, men som är falsifierade. Att veta vad som är korrekt i flödet är inte lätt, och vad som faktiskt är sant är ännu svårare.

Mats resonerar:

– Det gäller att belysa alla sidor. Och det räcker inte att någon annan tidning skrivit något, utan vi måste själva kolla alla uppgifter och hitta våra egna källor så vi kan stå för att det som skrivs är korrekt. Sedan får läsaren utifrån det avgöra vad den tror att sanningen är. Men vi måste vara oerhört noggranna och jobba enligt journalistisk sed. Om vi då går tillbaka till det jag talade om tidigare, att vi lever under en ständig deadline, så kan man som journalist bli stressad

av att någon annan kanske skriver snabbare och publicerar före oss. Men där måste vi vara professionella och se till att det är korrekt först och främst. Därför säkras det också i tre led - reportern, nyhetschefen och ansvarig utgivare. Man ska kunna ha förtroende för det vi skriver.

Är det så i media överlag, kan man tro på vad som skrivs?

– När det gäller svensk media, där det finns en ansvarig utgivare, så tror jag det generellt sett att det är granskat, kontrollerat och så korrekt det bara kan bli. Det har aldrig varit viktigare att allt är granskat och kontrollerat med tanke på att fake news får sådan fruktansvärt snabb spridning på sociala forum.

Generationsfrågan

Många i den yngre generationen spenderar en stor del av sin tid med sin smartphone, och det är också här man får till sig olika budskap och nyheter. Om man går tillbaka till tiden för de två TV-kanalerna, så möttes den unga personen av nyheter i sällskap av vuxna. Idag är man mycket mer ensam i sin nyhetskonsumtion, i alla fall vad gäller vuxeninflytande. Det är inte alltid så lätt att vara källkritisk i den stora mängden intryck man ska sälla bland.

Finns det något sätt ni kan stötta unga människor i deras nyhetskonsumtion? Mats tänker länge innan han svarar.

– Vi jobbar med det varje dag, att försöka få folk att ”hänga med oss”. Det låter klyschigt, men det enda vi kan göra är att varje dag göra journalistik som berör folk där de bor. Vi kan inte påverka USA-valet på något sätt, men däremot kan vi berätta vad som händer i vårt Rådhus. Om vi fortsätter att vara där människor är, så tror jag att det kommer att vinna.

– Jag hoppas att om vi fortsätter att hitta nya plattformar, skriver om sådant som vi inte skrivit om förut, som till exempel e-sport som intresserar många unga idag. Så kan vi bli en naturlig del av även ungas vardag. Här handlar det också om en generationsfråga. Har man en alltför ålderstigen redaktion, så kanske det blir svårt att vara relevant för unga. Mixen har aldrig varit viktigare. Och det gäller verkligen att vi i det äldre gardet är mottagliga för det som är nytt för oss. Skriver vi om till exempel Jocke och Jonna, som är stora stjärnor bland influencers, så ser vi plötsligt hur elvaåringar har läst hela artikeln, faktiskt bläddrat i en papperstidning. Då kanske man kan väcka intresset för att läsa lite mer.

Mats tar en paus och funderar men fortsätter:

– Det fanns en tid då dagstidningar bara bestod av män. Män på bild, män som stod bakom skrivbord, män som satt bakom ett skrivbord, det var idrottslag med män, killar och pojkar. Sedan har vi jobbat med att få mer jämvikt i det. Nu måste man börja tänka likadant om den yngre generationen, hur attraherar vi dem? Unga är drivna! Vi kanske måste ha en ännu mer interaktiv journalistik med ungdomar.

– Jag bjuds ibland in till skolor för att berätta om journalistik. När jag ställer frågan ”hur många har läst tidningen den här morgonen?” räcker ingen upp handen. När jag sedan frågar ”hur många har tittat i sin mobiltelefon den här morgonen?” räcker alla upp handen. Om vi kan få dem att ha sin lokaltidning som en tidig startside, lyckas bli så relevanta, då får vi in den nya generationen. Men det är ingen lätt ekvation.

Ökad polarisering

Undersökningar visar att samhället är mycket polariserat idag. Detta drivs också på av så kallade filterbubblor. En filterbubbla innebär att du lever i en verklighet där du sällan blir motsagd i dina tankar och åsikter och heller inte får se andra sidor av historien. Fördomar och åsikter bekräftas utan att testas. Offline kan

det handla om att bara omge sig av vänner som tycker lika och håller med och digitalt är problemet ännu större. Här tror du kanske att du ser ett jämnt flöde av lite allt möjligt. I själva verket så får du se framför allt sådant du visar intresse för - gillar, kommenterar och delar vidare. På så vis skapas en bild av att ”alla” tycker som du, vare sig du älskar kattklipp eller är högerextremist. Jag frågar Mats om han tror att god journalistik kan motverka den polarisering som detta skapar.

– Om vi gör god, ärlig och nära journalistik som till och med kan beröra den gata du bor på i staden, då tror jag vi slår igenom det bruset. De som vill nå dig via sociala medier struntar sannolikt i vad som händer i ditt liv, men det gör inte vi. Kan vi dessutom lyfta de positiva exemplen, och granska sådant som inte blir så bra, så kan vi bidra till en mer nyanserad bild. Vi måste hitta en balans och en ärlighet.

En lokal tidning

Mats funderar vidare:

– NT fick kritik för en tid sedan för att vi inte var tillräckligt lokala i vissa avseenden. Jag har förståelse för att man inte vill läsa vad som händer i Borensberg i NT, så nu blir det ändring på det. Det kan jag lova

här och nu. Vi gör en storsatsning på den lokala journalistiken. Vi kommer ha en familjeredaktör, en sportchef och en kulturredaktör i vår eget hus nu. Fredrik Lagerqvist kommer bli ny chefredaktör, som påminner mer om den tidigare modellen med utgivningsansvar, personal, administration och noggrann koll på vår läsartraffik. Jag ska fortsätta träffa folk, skriva reportage och vara NT på plats där ute. Det trivs jag bäst med. Vi får väl se vad min titel blir. Willner på NT räcker gott, säger Mats och skrattar.

När lokaltidningen spikades upp på torget den 14 oktober 1758 så berättade man om vem som hade dött, vem som hade gift sig, vem som hade fått barn, vad priset var på öl, om resande och vilka båtar som kom och gick i hamnen. Sådant som var vardagsnära, som du inte kunde hitta någon annanstans.

– Vi måste tillbaka till att vara den lokaltidningen som skriver om grannen, grannens företag, grannens pojkes eller flickas fotbollslag och någon pjäs som spelas på Hagaskolan. Vi ska vara där. •

Pay it no mind

Marsha P. Johnson var en svart amerikansk transkvinna, självidentifierad drag queen och en av de starkaste rösterna inom HBTQ-rörelsen i 1970-talets USA. Hennes arbete och omåttliga energi tände en världsomfattande revolution och en kamp för frihet, något som i slutändan kan ha kommit att kosta henne livet.

Text Matilda Eklöf Foto TT Bildbyrå

New York, 1992. Sommarhettan ligger tung över de betongklädda gatorna och värmen får luften att vibrera. Doften av varm asfalt, blommor och annalkande regn fyller luften och möter besökarna som strömmar ut från den fullsatta kyrkan. De som inte fått plats inne vid minnesstunden har väntat utanför och nu samlas hundratals sörjande på gatorna.

Det långa begravningsståget rör sig sakta ner mot Hudsonfloden där askan ska spridas. Valv av lila och regnbågsfärgade ballonger tornar upp sig ovanför dem. Ingen hade räknat med att de skulle bli såhär många. Tåget rör sig plågsamt långsamt, trottoarerna är för trånga.

– Ser ni hur många vi är? Vi behöver få gå längst med hela gatan, förklarar en av de sörjande för ett

par utposterade poliser. Först vägrar poliserna men när de förstår vem det gäller ändrar de sig. För henne kan de göra ett undantag.

Processionen sprider ut sig längs med hela gatans bredd och fortsätter mot floden. I vattnet flyter blommor och regnet som nu faller får det att kännas som om hela himlen gråter tillsammans med de sörjande vid piren. Svarta paraplyer bildar ett täcke över folkmassan. En man tackar för stödet, förklarar att ”hon hade varit tacksam”. Han gråter och ropar ut mellan tårarna:

– Bravo Marsha! Folksamlingen stämmer in medan valvet av regnbågsfärgade ballonger flyger upp, bort i horisonten. I vattnet sjunker askan långsamt ner mot botten. Marsha P. Johnson, en av HBTQ-rörelsens starkast lysande stjärnor, är död.

New Jersey till New York

Marsha P. Johnson föddes 1945 i Elizabeth, New Jersey. Hon fick namnet Malcom Michaels Jr. och betraktades under sin uppväxt som en pojke av omvärlden. Marsha föddes in i en stor familj och levde under fattiga förhållanden. Familjen var aktiv inom en svart metodistisk kyrka och tron var något som Marsha skulle bära med sig resten av livet.

1945 hade världen nyss befriats från andra världskrigets plågor. Deklarationerna om de mänskliga rättigheterna antogs tre år efter Marshas födelse. ”Att alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter” kan tyckas självklart idag men i efterkrigstidens USA var verkligheten en helt annan.

Under 1940- och 1950-talet var homosexualitet fortfarande klassad

”Jag kanske är galen, men det betyder inte att jag har fel.”

– Marsha P. Johnson

som en psykisk sjukdom i USA och kalla krigets vindar misstänkliggjorde alla som inte passade in i den amerikanska normen. Könsidentiteterna var låsta och icke-heterosexuella personer riskerade att bli utsatta för våld, fängelse eller att låsas in på mentalsjukhus. Homofobin var djupt förankrad i samhället, att pekas ut som homosexuell kunde radera livet för den som pekades ut.

Det var under denna tid som Marsha växte upp. Hon utsattes redan i tidig ålder för mobbing, misshandel och sexuella övergrepp. Vid fem års ålder börjar hon bära klänning men slutade efter att ha blivit trakasserad av två pojkar i området där hon bodde. Johnson beskrev senare tanken på att vara gay som ”någon slags dröm” snarare än en möjlig verklighet. När hon var 17 år tog hon det lilla

hon hade, femton dollar och en påse kläder, och flyttade till New York. Drömmarnas stad.

Diskreta protester

1960-talet förde med sig en våg av aktivism. Marginaliserade grupper krävde sina rättigheter och gay-rörelsen började sakta växa fram. Till en början var protesterna diskreta och lågmälda. Demonstranterna ombads klä sig konservativt, en taktik för att få den breda allmänheten att inse att de inte var så annorlunda som samhället trodde. Men framstegen var små och få. Det skulle komma att krävas något betydligt mer radikalt för att förändringen skulle ta fart på riktigt.

I denna förändringarnas tid anländer Marsha till New York. I stadsdelen Greenwich Village skapade hon sin fristad. I de pulserande,

bohemiska kvarteren samsades konstnärer med musiker, uteserveringar och barer. Här fanns människor som kände likadant som hon gjorde. Insikten gjorde att Marsha äntligen kunde komma ut för omvärlden. Det var inte längre en ouppnåelig dröm, det var hennes verklighet.

Pay it no mind

En ny verklighet krävde ett nytt namn. Efter ett tag tog hon namnet Marsha. P. Johnson. Efternamnet Johnson tog hon från restaurangen Howard Johnson's på 42:a gatan i New York. P:et i mellannamnet stod enligt henne själv för ”pay it no mind” (sv. översättning ”bry dig inte om det”), något hon brukade säga om någon frågade henne om hennes könsidentitet.

Marsha identifierade sig som gay, transsexuell och som en queen (från drag queen). Hon klädde sig i

fladdrande, glittriga klänningar, höga röda klackar och var känd för de stora blomsterarrangemang som hon ofta hade i håret. Hon syntes och var en älskad karaktär i Greenwich Village.

Ett hårt liv

Att vara svart och queer var inte enkelt. Hoten från omvärlden var påtagliga och utan tak över huvudet var utsattheten total. Marsha var fattig och tvingas snart sälja sex för att kunna försörja sig själv. Med tiden blev hon även drogberoende vilket ökade hennes ekonomiska problem. Hela Johnsons liv hade präglats av att hon som person förnekats av samhället. Livet på gatan var farligt men det gav henne ändå chansen att få vara sig själv. Här levde hon utanför konventionerna, utanför lagarna och på sina egna villkor.

Ett krossat shotglas

Slutet av 1960-talet innebar en upptrappning av de revolutionära strömningarna i världen. I efterdyningarna av medborgarrörelsen vågade nya grupper ta plats. Revoltåret 1968 innebar mer offensiva protester som inte längre nödvändigtvis var fredliga. Året efter, 1969, brukar anses vara det år då den världsomspännande homo-sexuella revolutionen började.

Den 28 juni 1969 stormade polisen baren Stonewall Inn, på Christopher Street i Greenwich Village. På baren, som var landets största gayklubb och ett av få ställen som serverade icke-heterosexuella, var de vana vid våldsamma razzior från polisen. Denna skulle dock komma att bli allt annat än vanlig.

Polisen var i full gång med att samla ihop, misshandla och arresteras besökarna när ett shotglas plötsligt flög över baren och krossade en spegel på andra sidan rummet. En röst skrek högt "I've got my civil rights" (sv. översättning "jag har mina medborgarliga rättigheter"). Sen fullkomligt exploderade det.

Exakt vem som kastade det där glasat vet ingen säkert, många hävdar att det var Marsha. Själv menade hon att hon kom dit först senare, när upploppet redan var igång. Klart är dock att poliserna stötte på betydligt mer motstånd än de hade förväntat sig. Besökarna på baren hade fått nog. De tänkte inte längre finna sig i att bli utsläpade, misshandlade och fängslade på grund av sin sexualitet eller klädsel. Ryktet om händelsen spred sig som en löpeld. Det här var vad alla hade väntat på.

Det våldsamma upploppet på Stonewall Inn pågick i tre dagar, med protester som sträckte sig över veckor. Polisbilar förstördes, slagsmål utbröt och tårgasen sprutade. De diskreta protesternas tid var förbi. Revolutionen var här.

Aktivisten Marsha

Marsha P. Johnson tog under denna tid plats i rampljuset på riktigt. Som en av de framstående personerna under Stonewallupproret 1969 kom hon att bli en förgrundsgestalt i kampen för allas lika rättigheter. Tillsammans med sin vän, transaktivisten Sylvia Rivera, startade hon STAR, en organisation som arbetade för att stötta unga transpersoner som lever på gatan.

Transpersoner var marginaliserade på många sätt, även inom gayrörelsen. De allra flesta inom rörelsen var vita och tillhörde medelklassen. Många höll också fast vid tanken på att diskreta protester, att inte skapa för mycket uppståndelse, var det mest effektiva sättet att föra rörelsen framåt.

28 juni 1970, ett år efter upproret vid Stonewall Inn, gick Marsha och Sylvia tillsammans i vad som skulle komma att bli den första Prideparaden

i New York. Tre år senare var tanken att Marsha och Sylvia skulle fronta paraden, men röster höjdes om att de gav rörelsen ett dåligt rykte. De ansågs för uppseendeväckande. Sylvias tal vid stora scenen i Washington Square Park ställdes in. Detta hindrade dock inte Sylvia från att inta scenen ändå. I ett mycket minnesvärt och filmat tal skällde hon ut publiken framför sig och anklagade dem för att ignorera transpersoner. Genom inlevelse och närvaro lyckades hon vända publikens burop till applåder.

Hemlös

Marsha P. Johnsons popularitet fortsatte att växa under 1970-talet. Hon uppträdde i drag shows och fotades av Andy Warhol. Med sina blomsterkronor, färgsprakande egengjorda kläder och röda läppar blev hon en fixstjärna i New York. Alla visste vem hon var.

Men de glamorösa kontakterna stod i bjärt kontrast till Marshas vardag. Under 1970-talet var hon ofta hemlös och tvingas sälja sex för att överleva. Hon levde en tillvaro på marginalen, med droger och tilltagande psykiska problem.

En kall vinternatt i början av 1980-talet förändras dock allt när

Marsha av en händelse hamnade i den välkända gayaktivisten Randy Wickers kök. De blev snabbt goda vänner och Marsha flyttade in hos Randy. Han förblev en av hennes närmsta vänner.

Under 1980-talet kom också HIV-smittan. Marsha, som levde nära många av dem som drabbats, engagera sig i frågan. Tillsammans med organisationen ACT UP hjälpte hon dem som behövde stöd. Hon spred information och kämpade för bättre villkor för de smittade. Under början av 1990-talet smittades hon också själv av viruset. Det var dock inte det som i slutändan skulle komma att kosta henne livet.

En ikon

Marshas psykiska problem förvärrades under hennes sista år. En del beskrev det som att hon hade en annan personlighet och i perioder blev hon aggressiv. Hon spenderade mycket tid vid Hudsonfloden där hon offrade blommor till flodens herre. Floden var en vacker plats på dagen, när vattnet glittrade och solen sken, men på kvällen blev det en helt annan plats. Efter Prideparaden i juli 1992 försvann Marsha, kort därefter hittades hennes kropp flytandes i Hudsonfloden. Polisen avskrev

snabbt hennes död som självmord. Fallet öppnades senare upp igen som misstänkt mord, bland annat efter vittnesmål om att Marsha tidigare skulle ha blivit trakasserad nära platsen där hennes kropp hittades. Vänner och andra aktivister, däribland Randy Wicker och Sylvia Rivera, menade dessutom att Marsha trots sin sjukdomsbild aldrig var självmordsbenägen. Marshas död förblir ett mysterium. Exakt vad som hände den där julinatten kommer vi förmodligen aldrig få veta, men vi vet att hennes arv lever vidare. Hon kämpade otröttligt mot de trånga normerna, de ofattbara orättvisorna och mot alla som förnekade henne som person. Hon spred samtidigt en stor glädje, tände en världsomfattande revolution och förblir en odödlig inspiration för kampen om allas rätt till ett värdigt liv. Bravo Marsha! ●

Sagt om vägska

Det är inget fel med förändring, om den går i rätt riktning.

Winston Churchill

Andelen misstag i snabba beslut är inte större än i långdragen tvekan, och effekten av beslutsamhet i sig själv får saker att hända och skapar självförtroende.

Anne O'Hare McCormick

I alla ögonblick av beslutstagande är det bästa du kan göra det rätta, det näst bästa det felaktiga och det värsta ingenting.

Theodore Roosevelt

Man behöver inte vara Dalai Lama för att berätta för människor att livet handlar om förändring.

John Cleese

Om du inte tycker om någonting, ändra det. Om du inte kan ändra det, ändra din attityd.

Maya Angelou

**Alla vägar löper
åt två håll.**

Ryskt ordspråk

*I valet mellan två
onda ting föredrar
jag alltid det som
jag inte prövat förut.*

Mae West

**Trygg går den som
går rätta vägar, den
som viker av råkar
illa ut.**

Ords 10:9

Om du inte gillar vägen du går på, börja gå på en annan.

Dolly Parton

NÄSTA NUMMER

hej|livet

I DIN BREVLÅDA
30 mars 2021

tema:
Hopp

Små ord med stor kraft

Jag möter henne innanför kyrkporten, där jag står och tar emot människor som kommer för att hämta veckans matkasse. Hon ser sig omkring, söker med blicken efter rätt väg. Jag hälsar henne med ett glatt ”Hej! Hur mår du idag? Den här vägen!”. Hon rycker till, ser hastigt på mig och går sedan tyst bakom mig genom kyrkan. Under vår korta promenad fortsätter jag lite trevande att tala om väder och vind, innan vi skiljs åt.

En stund senare är matutdelningen över och jag är på väg tillbaka till min arbetsplats. Jag är försjunken i min egen uppgivenhet över att inte kunna göra något verkligt betydelsefullt, något som faktiskt gör skillnad för människor som lever i stor utsatthet. Plötsligt står kvinnan från matutdelningen på trottoaren framför mig. Jag ler och nickar åt henne, vill inte tränga mig på. Precis när jag passerar henne säger hon: ”Det var skönt att få prata med någon idag. Jag pratar inte med folk så ofta”. Lätt förvirrad svarar jag att det var fint att ses, samtidigt som jag undrar hur det kallprat som jag hann få ur mig under vår korta vandring genom kyrkan hann göra något bestående intryck. Hon ser mig i ögonen och ler, innan hon tar sin kasse och går. ”Vi ses nästa vecka!”

Människors lidande, sorg och eländiga livssituationer gör mig ibland handlingsförlamad. Jag har inga omedelbara botemedel mot globala orättvisor, virussspridning eller bottenlös ensamhet. Då är det lätt att falla in på uppgivenhetens väg och känna att de små, vardagliga mötena saknar betydelse. Vad betyder ett vänligt ord, en intresserad fråga eller ett leende för den vars värld har rasat?

Mer än jag kunnat ana, har det visat sig. Några minuters kallprat mättar inte en hungrig mage eller ordnar tak över huvudet, men det kan få en person att känna sig sedd och bekräftad. Det kan i sin tur vara ett första steg mot en återupprättad självaktning och egenmakt. Det går inte snabbt, men likväl är det både lättillgängligt och oändligt värdefullt.

Utifrån den erfarenheten har jag valt min väg. Istället för att fastna i allt det jag inte kan göra, vill jag fokusera på den skillnad som ett ”hej” i vardagen faktiskt kan göra. Ett hastigt möte i ögonhöjd är en tyst överenskommelse om att vi är varandras angelägenhet, en försäkran om att vi erkänner varandras människovärde.

Nästa vecka får jag se om kallpratet om vädret har öppnat några nya dörrar.

Sofia Sörner

Församlingsstrateg med diakonal inriktning,
Svenska kyrkan i Norrköping

hej | Där

Lars Stjernkvist

Lars Stjernkvist meddelade strax efter sommaren att han avslutar sin långa karriär som kommunpolitiker i Norrköping. Posten som kommunalråd har han haft sedan 2007. Nu väntar en annan inriktning i Lasses liv. Vi frågade vad han planerar att göra nu.

Vilken väg kommer livet ta dig nu?

Jag vet inte vad som händer eller vart jag mig i världen vänder. Men ett är säkert, jag blir kvar i Norrköping.

Vad tar du med dig från din tid som kommunpolitiker?

Alla möten och människor jag lärt känna. Trodde aldrig att jag som politiker skulle komma nära så många, t ex elever som jag följt genom skolan.

Vad ser du fram emot i framtiden?

För egen del hoppas jag få ett jobb och lite mer tid för en kopp kaffe i lugn och ro. Och förstås hoppas jag att pandemin släpper sitt grepp och att vi med samma kraft som vi har bekämpat viruset tar oss an andra samhällsproblem, klimatet, kriminaliteten med mera.

Om ...

NAMN: Lars Stjernkvist
GÖR: Kommunalråd och
kommunstyrelsens ordförande i
Norrköpings kommun.